

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.3.35>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ: ПОНЯТТЯ ТА СТРУКТУРА

Матвієць О.А.,
аспірант юридичного факультету
Вищого навчального закладу «Національна академія управління»
ORCID: 0009-0007-3088-6753
e-mail: matviz12345@ukr.net

Матвієць О.А. Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України: поняття та структура.

Стаття присвячена дослідженню проблеми поняття та структури адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України.

Досліджено висловлені у науці положення про поняття та структуру адміністративно-правового статусу, які покладено в основу дослідження адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України.

Уточнено найменування блоків адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України, кожний з яких містить свій набір пов'язаних елементів цього статусу, та запропоновано назвати їх функціональним та організаційним блоками.

Структуру адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України складають функціональний блок (елементами якого є мета діяльності, функції, завдання та повноваження Бюро економічної безпеки України) та організаційний блок (елементами якого є порядок створення, ліквідації та реорганізації Бюро економічної безпеки України і його територіальних управлінь, структура та чисельність, порядок призначення та звільнення працівників, служба в Бюро економічної безпеки України, правовий та соціальний захист працівників, контроль за діяльністю Бюро економічної безпеки України та його підзвітність, юридична відповідальність Бюро економічної безпеки України). Особливе місце в системі елементів адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України займають принципи адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України, які охоплюють собою як функціональні, так і організаційні аспекти адміністративно-правового статусу.

За наслідками дослідження надано комплексне визначення поняття адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України, згідно з яким під адміністративно-правовим статусом Бюро економічної безпеки України слід вважати сукупність закріплених нормами адміністративного права функціональних (мети, функцій, завдань та повноважень) та організаційних (порядок створення, ліквідації та реорганізації, його структури, кадрів, контролю за діяльністю та юридична відповідальність тощо) елементів, а також принципів, які визначають правове становище Бюро економічної безпеки України у сфері адміністративних правовідносин.

Ключові слова: адміністративно-правовий статус, елементи адміністративно-правового статусу, Бюро економічної безпеки України, мета, функції, завдання, повноваження, контроль, юридична відповідальність.

Matviets O.A. Administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine: concept and structure.

The article is devoted to the study of the concept and structure of the administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine.

The provisions expressed in science on the concept and structure of administrative and legal status, which form the basis for the study of the administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine, are examined.

The names of the blocks of the administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine, each of which contains its own set of related elements of this status, are clarified, and it is proposed to name them functional and organizational blocks.

The structure of the administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine consists of a functional block (the elements of which are the purpose of the activities, functions, tasks, and powers of the Economic Security Bureau of Ukraine) and an organizational block (the elements of which are the procedure for the creation, liquidation, and reorganization of the Economic Security Bureau of Ukraine and its territorial administrations, structure and number of employees, the procedure for appointing and dismissing employees, service in the Economic Security Bureau of Ukraine, legal and social protection of employees, control over the activities of the Economic Security Bureau of Ukraine and its accountability, and the legal responsibility of the Economic Security Bureau of Ukraine). The principles of the administrative and legal status of the Bureau of Economic Security of Ukraine occupy a special place in the system of elements of the administrative and legal status of the Bureau of Economic Security of Ukraine, covering both functional and organizational aspects of the administrative and legal status.

Based on the results of the study, a comprehensive definition of the administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine has been provided, according to which the administrative and legal status of the Economic Security Bureau of Ukraine should be considered as a set of functional (goals, functions, tasks, and powers) and organizational (procedure for creation, liquidation, and reorganization, its structure, personnel, control over activities, and legal liability, etc.) enshrined in administrative law, as well as the principles that determine the legal position of the Economic Security Bureau of Ukraine in the field of administrative legal relations.

Key words: administrative and legal status, elements of administrative and legal status, Economic Security Bureau of Ukraine, purpose, functions, tasks, powers, control, legal liability.

Постановка проблеми. Організація та діяльність будь-якого суб'єкта адміністративних правовідносин пов'язується з наділенням його адміністративно-правовим статусом і подальшою реалізацією цього статусу. В процесі реалізації суб'єктом свого адміністративно-правового статусу він впливає на сферу адміністративних правовідносин, в яких він перебуває, взаємодіє з іншими їх суб'єктами, а також у визначених законом випадках також може впливати на їх поведінку. Адміністративно-правовий статус кожного суб'єкта має свою специфіку. Особливий адміністративно-правовий статус має й Бюро економічної безпеки України (надалі – БЕБ), який вказує на його місце серед інших суб'єктів, визначає його характерні риси та відмінності. Зазначене обумовлює необхідність його наукового визначення.

Мета дослідження полягає у визначенні поняття та структури адміністративно-правового статусу БЕБ.

Стан опрацювання проблематики. Проблему адміністративно-правового статусу та його структури загалом, та проблему адміністративно-правового статусу БЕБ, зокрема, досліджували такі науковці як В.Б. Авер'янов, С.М. Алфьоров, О.М. Бандурка, В.М. Бевзенко, О.М. Гришко, О.Ю. Дрозд, Я.С. Ковальчук, Т.О. Коломoeць, А.Т. Комзюк, А.О. Максютя, Р.С. Мельник, О.В. Мещерякова, О.М. Миколенко, В.В. Пацкан, Р.М. Сиймовський, О.Ф. Скакун, В.В. Слинько, С.Г. Стеценко та інші. Однак, у зв'язку з дискусійністю питань адміністративно-правового статусу БЕБ багато зроблених наукових висновків потребують свого уточнення.

Виклад основного матеріалу. У науці питання про адміністративно-правовий статус суб'єкта правовідносин та його сутність виглядає дискусійним.

Так, наприклад, Т.О. Коломoeць зазначає, що категорія «адміністративно-правовий статус» представляє собою сукупність суб'єктивних прав і обов'язків, закріплених нормами адміністративного права за певним органом. Водночас, обов'язковою ознакою набуття суб'єктом адміністративно-правового статусу є наявність у нього конкретних суб'єктивних прав і обов'язків, що реалізуються у рамках як адміністративних правовідносин, так і поза ними [1, с. 64]. В той же час, М.І. Шатерніков вважає, що адміністративно-правовий статус державного органу – це встановлена в нормах адміністративного права сукупність ознак, що з урахуванням завдань, функцій і повноважень таких органів визначає їх правове положення серед інших суб'єктів адміністративно-правових відносин [2, с. 63]. На думку ж О.А. Гусара, адміністративно-правовий статус являє собою системну сукупність адміністративно-правових властивостей суб'єкта, що детерміновані нормами адміністративного права [3, с. 117].

З наведених тверджень науковців бачимо цілу низку підходів до визначення поняття адміністративно-правового статусу. Узагальнивши все наведене вище, ми тим не менше більш схильні зробити висновок, що кожне з наведених тверджень про сутність адміністративно-правового статусу не є таким, що виключає інші твердження, оскільки кожне з них акцентує увагу на тих чи інших його особливостях та важливих ознаках. Через це усі вони, на наш погляд, є вірними науковими дефініціями.

Також не менш дискусійним виглядає у науці питання про склад адміністративно-правового статусу як сукупності його елементів.

Так, чи не найбільш поширеним у науці адміністративного права є підхід, відповідно до якого структурними елементами адміністративно-правового статусу державного органу як складної юридично-теоретичної конструкції є: мета його утворення та функціонування, завдання, функції, предмети відання, повноваження, гарантії діяльності та юридичної відповідальності [4, с. 46]. Висловлена також думка, що більшість органів публічного управління характеризуються таким стандартним набором елементів в структурі адміністративно-правового статусу: 1) цілі і завдання; 2) предмет відання; 3) повноваження; 4) функції як факультативний елемент [5, с. 68-69]. Однак, поряд з цим, наприклад, стверджується, що зміст адміністративно-правового статусу, зокрема, Департаменту кіберполіції Національної поліції України становить характеристику правового становища відповідного суб'єкта забезпечення кібербезпеки й охоплює такі елементи: 1) порядок утворення та припинення, найменування та місце в структурі апарату й механізму держави; 2) правові норми, які встановлюють статус Департаменту кіберполіції України; 3) принципи служби в поліції; 4) мету й завдання; 5) компетенцію (предмет відання та функції); 6) повноваження; 7) правові форми та методи їх реалізації; 8) юридичні гарантії; 9) правові обмеження [6, с. 21].

Аналіз цих та інших наукових положень свідчить про те, що крім тих елементів, існування яких для характеристики будь-якого адміністративно-правового статусу зазвичай визнається усіма науковцями та які виглядають безспірними його елементами (наприклад, мета діяльності органу, його завдання, функції чи повноваження), як такі елементи аналізуються також досить специфічні елементи, якими є порядок утворення та припинення органу, найменування та місце в структурі апарату й механізму держави, сукупність правових норм, які встановлюють статус того чи іншого органу як органу державної влади тощо. Вбачається, що для аналізу адміністративно-правового статусу окремих суб'єктів ці специфічні елементи мають важливе значення поряд з загальноновизнаними.

Таким чином, не дивлячись на певну схожість у формулюванні елементів адміністративно-правового статусу, їх сукупність у науці визначається досить широко та щодо окремих суб'єктів різниться. У зв'язку з цим, у нас виникає цілком логічне питання про те, чи слід вважати ці специфічні елементи виключно думкою окремого науковця, чи все ж таки ці та інші аналогічні висловлені думки є об'єктивними та заслуговують на увагу?

Відповідаючи на це питання та не аналізуючи безпосередньо правильність висловлених ідей, вважаємо, що поняття адміністративно-правового статусу не можна вважати науковим поняттям зі сталим набором елементів. Очевидно, що слід погодитися з думкою О.І. Миколенко та О.М. Миколенко, що необхідно диференційовано підходити до характеристики структурних елементів адміністративно-правового статусу, в залежності від того, про якого власне суб'єкта адміністративного права йде мова [7, с. 66]. Адміністративно-правовий статус – це не перерахування елементів, адже кожен суб'єкт адміністративного права може мати свій специфічний набір таких елементів в правовому статусі [7, с. 67-68]. Саме зазначена думка, на наш погляд, як ніяка інша цілком повно може пояснити усю специфіку поняття адміністративно-правового статусу та усю ту широку аргументацію, що її наводять науковці при аналізі адміністративно-правового статусу окремих суб'єктів. Відтак, для характеристики адміністративно-правового статусу окремого суб'єкта важливим є правильне визначення сукупності елементів адміністративно-правового статусу з усіх можливих його елементів, які б достатньо повно окреслювали адміністративно-правовий статус цього суб'єкта адміністративних правовідносин. При цьому, в доповнення до думки О.І. Миколенка та О.М. Миколенка зазначимо, що існує як обов'язковий набір елементів, який притаманний поняттю адміністративно-правового статусу загалом, так і відмінні його елементи, які характеризують адміністративно-правовий статус лише окремих суб'єктів та є їх складовою у тій чи іншій своїй сукупності. Ці відмінні елементи повинні відрізнятися від загальних та деталізувати адміністративно-правовий статус окремого суб'єкта.

Враховуючи наведене, вважаємо обов'язковими елементами адміністративно-правового статусу державного органу такі його елементи як мета діяльності органу, його завдання, функції та повноваження. В той же час додатковими елементами такого статусу можуть бути принаймні такі як: найменування та місце в структурі апарату й механізму держави; гарантії діяльності та юридичної відповідальності органу; принципи і територіальні масштаби його діяльності; внутрішня структура такого органу; порядок і спосіб його утворення, ліквідації та реорганізації; форми та методи діяльності; порядок вирішення в цьому органі підвідомчих питань; закріплення джерел його фінансування; право користування державними символами; правові норми, які встановлюють статус цього органу; правові обмеження тощо.

Саме з такого теоретичного підходу щодо сутності та структури поняття адміністративно-правового статусу, на нашу думку, варто виходити при безпосередньому аналізі й адміністративно-правового статусу БЕБ. Його поняття та структура, вважаємо, повинні бути наслідком аналізу наукових положень та законодавства.

Аналізуючи вже поняття, сутність та структуру адміністративно-правового статусу БЕБ зауважимо, що знаходимо у науці безпосередньо і наукові положення про ці поняття. Як вбачається, вони цілком обґрунтовано визначаються на підставі загальних наукових положень про адміністративно-правовий статус. При цьому варто звернути увагу на аналізі у науці множинності понять адміністративно-правового статусу окремих суб'єктів, пов'язаних з БЕБ як інституцією, – власне поняття адміністративно-правового статусу самого БЕБ, поняття адміністративно-правового статусу БЕБ як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства, поняття адміністративно-правового статусу працівників БЕБ тощо.

Так, наприклад, А.О. Максюта вважає за доцільне під адміністративно-правовим статусом БЕБ розуміти правове становище цього центрального органу виконавчої влади в системі органів державної влади, що визначається шляхом законодавчого закріплення у нормах адміністративного права його завдань та функцій, предмету відання, компетенції, гарантій діяльності, відповідальності тощо [8, с. 106]. Відповідно серед основних його елементів науковець виділяє: 1) завдання та функції; 2) предмет відання; 3) компетенцію; 4) гарантії здійснюваною цим центральним органом виконавчої влади діяльності; 5) відповідальність тощо [8, с. 106-107]. Натомість, Р.М. Сиймовський пропонує власне визначення поняття адміністративно-правового статусу БЕБ як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства, який, на його думку, варто розглядати як закріплену на нормативно-правовому рівні сукупність змістовних (мети, завдань, функцій та повноважень) та організаційно-структурних (наявність структур та їх взаємодії) елементів, які дозволяють мінімізувати та усувати ризики вчинення деліктів у бюджетній сфері і впливати на бюджетну деліктність притаманними БЕБ методами [9, с. 173]. Я.С. Ковальчук же пропонує визначення поняття адміністративно-правового статусу працівника БЕБ як закріпленої нормами адміністративного законодавства та суміжних галузей права (конституційного, трудового та ін.) системи структурних елементів, що визначають правове становище відповідних працівників у сфері публічно-управлінських відносин, яке є похідним від правового статусу БЕБ, та завдяки яким забезпечується можливість виконання завдань та функцій щодо забезпечення економічної безпеки держави, що покладені на цей орган [10, с. 53].

Вважаємо, що два останні поняття логічно є більш вузькими у порівнянні з визначенням поняття адміністративно-правового статусу БЕБ, яке є більш загальним та охоплює собою як адміністративно-правовий статус БЕБ у відносинах протидії порушенням бюджетного законодавства, так і адміністративно-правовий статус працівників БЕБ, через яких власне БЕБ і діє у правовідносинах. Таким чином, ці два поняття є складовими більш загального поняття адміністративно-правового статусу БЕБ. Не дивлячись на те, що досить часто у наукових дослідженнях щодо адміністративно-правових статусів вбачається отождолення наукових понять, вважаємо, що такі більш вузькі поняття, які є предметом самостійних досліджень, тим не менше дають можливість більш повно дослідити питання адміністративно-правового статусу.

Досліджувалися у науці й питання змісту та сукупності елементів адміністративно-правового статусу БЕБ.

Так, наприклад, О.І. Безпалова та Д.О. Горбач на прикладі Національної гвардії України запропонували виокремити два блоки у структурі адміністративно-правового статусу державного органу а саме: 1) структурно-організаційний блок, що включає два елементи: структурний (структура центрального апарату та окремих територіальних підрозділів, схема організацій-

ного підпорядкування та розподілу функціональних повноважень); організаційний (нормативний порядок створення, реорганізації, ліквідації, порядок реалізації процедур внутрішньої та зовнішньої роботи відповідного органу, порядок взаємодії цього органу із іншими суб'єктами відповідних правовідносин); 2) компетенційний блок, що складається з двох елементів; повноваження, які включають систему прав та обов'язків, та підвідомчість (предмети відання), тобто об'єкти, предмети, сфери суспільних відносин, на які поширюються повноваження відповідного органу [11, с. 38]. Однак, погоджуючись з такою позицією, Я.С. Ковальчук, який аналізує вже безпосередньо поняття адміністративно-правового статусу працівника БЕБ, вважає її досить обґрунтованою, але пропонує компетенційний блок доповнити такими елементами, як мета, завдання, функції та принципи діяльності. При цьому, такий структурний елемент як повноваження, на його думку, правильніше буде віднести до структури адміністративно-правового статусу посадової чи службової особи, оскільки державний орган має певні завдання та функції, що виконуються його посадовими чи службовими повноваженнями шляхом реалізації відповідних повноважень [10, с. 51].

Загалом погоджуючись з висловленими міркуваннями науковців щодо структури досліджених та пов'язаних з БЕБ адміністративно-правових статусів, вважаємо за необхідне уточнити деякі їх положення.

Так, погоджуємося з тим, що у структурі адміністративно-правового статусу державного органу слід виокремлювати окремі блоки елементів адміністративно-правового статусу, які загалом можна розглядати як структурно-організаційний блок та компетенційний блок. Кожний з них має свій набір елементів адміністративно-правового статусу. Однак, досить правильним є твердження Я.С. Ковальчука щодо необхідності віднесення до компетенційного блоку мети, завдань та функцій адміністративного органу. Однак, при цьому, не можемо погодитися з фактично висловленою думкою Я.С. Ковальчука, що до адміністративно-правового статусу БЕБ не доцільно відносити повноваження, оскільки останні, начебто, є складовою адміністративно-правового статусу працівників БЕБ. Вважаємо, що поняття адміністративно-правового статусу БЕБ є більш загальним, яке апіорі повинне охоплювати собою як і повноваження працівників БЕБ, так і особливості адміністративно-правового статусу БЕБ у окремих правовідносинах. Бо власне за відсутності цього, загальний адміністративно-правовий статус БЕБ буде позбавлений самостійності, розподілений на певну сукупність адміністративно-правових статусів пов'язаних суб'єктів, а відтак, залишиться безпредметним. Власне це визнає в подальшому і сам Я.С. Ковальчук, який зауважує, що особливостями адміністративно-правового статусу працівників БЕБ є те, що такий статус є похідним від правового статусу вказаного органу, що утворений як єдиний правоохоронний орган, на який покладається виконання комплексу завдань у сфері забезпечення економічної безпеки держави, починаючи зі здійснення інформаційно-аналітичної роботи та закінчуючи проведенням розслідувань у кримінальних провадженнях [10, с. 54].

Крім того, вважаємо за необхідне уточнити найменування блоків адміністративно-правового статусу БЕБ, кожний з яких містить свій набір пов'язаних елементів цього статусу, та запропонувати їх називати функціональним та організаційним блоками.

Функціональний блок складають ті елементи адміністративно-правового статусу БЕБ, які мають функціональне значення, відображають функцію як сутність, призначення, мету та завдання адміністративно-правового статусу БЕБ. В той же час, до організаційного блоку адміністративно-правового статусу БЕБ відносяться ті елементи, які дають відповідь на питання про те, як ця функція організована, яким є порядок створення, ліквідації та реорганізації БЕБ як органу та його територіальних управлінь, хто призначає на посади та звільняє з посад працівників БЕБ, хто та яким чином здійснює контроль за діяльністю БЕБ тощо. При цьому, важливим є те, що первинним у цій сукупності блоків є саме функціональний блок адміністративно-правового статусу БЕБ, який зумовлює не тільки мету, функції, завдання та зміст БЕБ як адміністративного органу, а й відіграє вирішальну роль при формуванні організаційного блоку адміністративно-правового статусу БЕБ, є орієнтиром при вдосконаленні законодавства, що визначає цей статус. Саме виходячи з виконуваних функцій, мети та завдань органу варто визначати основи його організації та побудови, формування БЕБ та його кадрового забезпечення і фінансування тощо.

З урахуванням висловлених у науці наукових положень та аналізу законодавства про БЕБ вважаємо за необхідне запропонувати власну сукупність елементів адміністративно-правового статусу БЕБ та провести диференціацію блоків цього статусу.

Так, виходячи з наукових напрацювань та змісту законодавства про БЕБ, вважаємо, що елементами його адміністративно-правового статусу є:

Функціональний блок:

1) мета діяльності БЕБ. Безпосередньо у Законі «Про Бюро економічної безпеки України» (надалі – Закон «Про БЕБ») ця мета не визначена. Однак, аналіз законодавства про БЕБ та наукової теорії дає можливість нам зробити висновок, що мету діяльності БЕБ можна визначити як забезпечення економічної безпеки держави шляхом виявлення, мінімізації та усунення ризиків у сфері економіки із застосуванням найкращих світових практик такої діяльності.

2) функції БЕБ чітко визначені Законом «Про БЕБ». Відповідно до покладених завдань БЕБ виконує правоохоронну, аналітичну, економічну, інформаційну та інші функції (ч. 1 ст. 1 Закону «Про БЕБ»).

3) завдання БЕБ. Згідно зі ст.4 Закону «Про БЕБ» основними завданнями БЕБ є: 1) виявлення зон ризиків у сфері економіки шляхом аналізу структурованих і неструктурованих даних; 2) оцінювання ризиків і загроз економічній безпеці держави, напрацювання способів їх мінімізації та усунення; 3) надання пропозицій щодо внесення змін до нормативно-правових актів з питань усунення передумов створення схем протиправної діяльності у сфері економіки; 4) забезпечення економічної безпеки держави шляхом запобігання, виявлення, припинення, розслідування кримінальних правопорушень, що посягають на функціонування економіки держави; 5) збирання та аналіз інформації про правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави, та визначення способів запобігання їх виникненню в майбутньому; 6) планування заходів у сфері протидії кримінальним правопорушенням, віднесеним законом до його підслідності тощо.

4) повноваження БЕБ. Згідно зі ст.8 Закону «Про БЕБ» БЕБ відповідно до покладених на нього завдань: 1) здійснює оперативно-розшукову діяльність та досудове розслідування у межах передбаченої законом підслідності; 2) здійснює інформаційно-пошукову та аналітично-інформаційну роботу з метою виявлення та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню кримінальних правопорушень, віднесених до підслідності БЕБ; 3) здійснює інформаційну взаємодію з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, органами судової влади, іншими державними органами, підприємствами, установами та організаціями, компетентними органами іноземних держав та міжнародними організаціями; 4) здійснює розшук осіб, які переховуються від органів досудового розслідування, слідчого судді, суду або ухиляються від відбування кримінального покарання за вчинення кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності; 5) збирає, обробляє та аналізує інформацію щодо кримінальних правопорушень, віднесених законом до його підслідності тощо.

Організаційний блок:

1) порядок створення, ліквідації та реорганізації БЕБ і його територіальних управлінь. БЕБ є юридичною особою публічного права та здійснює свої повноваження через центральний апарат і територіальні управління. Територіальні управління БЕБ є юридичними особами публічного права, мають самостійний баланс, рахунки в органах Державної казначейської служби України, печатку із зображенням Державного Герба України і своїм найменуванням.

БЕБ та його територіальні управління утворюються, реорганізуються та ліквідовуються Кабінетом Міністрів України. Так, зокрема, БЕБ було створене постановою Кабінету Міністрів України від 12 травня 2021 р. № 510 «Про утворення Бюро економічної безпеки України».

2) структура та чисельність БЕБ, порядок призначення та звільнення працівників БЕБ, служба в БЕБ, правовий та соціальний захист працівників. Цей елемент адміністративно-правового статусу визначається розділом III «Організація діяльності БЕБ» Закону.

Зокрема, структура БЕБ може включати підрозділи детективів, інформаційно-аналітичні, оперативно-технічні та інші підрозділи. Структура, штатний розпис БЕБ, положення про структурні підрозділи центрального апарату та територіальних управлінь, посадові інструкції працівників БЕБ затверджуються Директором БЕБ. Гранична чисельність працівників центрального апарату і територіальних управлінь БЕБ визначена на рівні Закону та складає не більше 4 тисяч осіб. Призначення на посади в БЕБ здійснюється виключно за результатами конкурсного відбору на зайняття відповідної посади, який проводиться кадровими комісіями в порядку, визначеному Директором БЕБ, з урахуванням особливостей, передбачених Законом «Про БЕБ».

Особи, які мають спеціальні звання БЕБ, проходять службу у БЕБ, порядок якої визначається Законом «Про БЕБ» та Положенням про проходження служби особами, які мають спеціальні зван-

ня БЕБ, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 29.11.2022 р. №1333, а також іншими нормативно-правовими актами. Правовий, соціальний захист працівників БЕБ визначається розділом IV Закону «Про БЕБ».

3) контроль за діяльністю БЕБ та його підзвітність. Контроль за діяльністю БЕБ здійснюється як державними, так і громадськими органами.

Зокрема, з метою забезпечення прозорості та суспільного контролю за діяльністю БЕБ утворюється Рада громадського контролю при БЕБ у складі дев'яти осіб, яка формується відповідно до результатів відкритого та прозорого конкурсу (ст.34 Закону «Про БЕБ»). Крім того, Директор БЕБ щороку, не пізніше 1 березня, звітує перед Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України про діяльність БЕБ за попередній календарний рік. Порядок звітування визначається ст.35 Закону «Про БЕБ».

Крім того, в БЕБ з метою забезпечення доброчесності працівників БЕБ, забезпечення дотримання цього Закону та інших нормативно-правових актів у структурі центрального апарату БЕБ діє підрозділ внутрішнього контролю. Рішенням Директора БЕБ підрозділи внутрішнього контролю можуть створюватися у складі територіальних управлінь БЕБ. Підрозділи внутрішнього контролю підпорядковуються безпосередньо Директору БЕБ.

4) юридична відповідальність БЕБ визначається через відповідальність працівників БЕБ. Згідно зі ст.38 Закону «Про БЕБ» за невиконання або неналежне виконання своїх обов'язків працівники БЕБ несуть кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну та дисциплінарну відповідальність згідно із законом. Окремо визначається також відповідальність працівників БЕБ за розголошення, нецільове використання, порушення правил роботи з інформацією, інше протиправне використання інформаційних систем БЕБ (ст. 37 Закону). Особливий зміст цього елемента адміністративно-правового статусу БЕБ займає дисциплінарна відповідальність, яка на відміну від інших видів юридичної відповідальності безпосередньо врегульовується ст.36 Закону «Про БЕБ».

Особливе місце в системі елементів адміністративно-правового статусу БЕБ займають, на наш погляд, **принципи адміністративно-правового статусу БЕБ**. Виходячи з того, що зазвичай принципи охоплюють собою як функціональні, так і організаційні аспекти адміністративно-правового статусу, що особливо є притаманно для загальних принципів права (які характерні для усієї системи права, а відтак, і для адміністративно-правового статусу та усіх його блоків та елементів), віднесення кожного з них чи то лише до функціонального, чи то лише до організаційного блоку елементів адміністративно-правового статусу не виглядає доцільним. Принципи власне є тим елементом, який надає адміністративно-правовому статусу системності, знаходиться на межі цих блоків, який об'єднує цих два блоки елементів адміністративно-правового статусу у єдине правове явище. Виходячи з правового аналізу вважаємо, що принципами адміністративно-правового статусу БЕБ є такі принципи як: 1) верховенства права; 2) законності; 3) справедливості; 4) неупередженості; 5) незалежності БЕБ від інших, крім державних, інтересів; 6) пріоритетності додержання прав, свобод і інтересів фізичних та юридичних осіб; 7) політичної нейтральності та позапартійності; 8) оперативності; 9) персональної відповідальності кожного працівника; 10) єдиноначальності у реалізації повноважень БЕБ; 11) відкритості та прозорості діяльності БЕБ для суспільства та громадського контролю, підзвітності і підконтрольності визначеним законом державним органам; 12) взаємодії БЕБ з іншими державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями [11, с. 222-227].

Висновки. Усе наведене нами дає можливість надати комплексне визначення поняття адміністративно-правового статусу БЕБ, згідно з яким під адміністративно-правовим статусом БЕБ слід вважати сукупність закріплених нормами адміністративного права функціональних (мети, функцій, завдань та повноважень) та організаційних (порядку створення, ліквідації та реорганізації, його структури, кадрів, контролю за діяльністю та юридична відповідальність тощо) елементів, а також принципів, які визначають правове становище БЕБ у сфері адміністративних правовідносин.

Структуру адміністративно-правового статусу БЕБ складають функціональний блок (мета діяльності, функції, завдання та повноваження БЕБ) та організаційний блок (порядок створення, ліквідації та реорганізації БЕБ і його територіальних управлінь, структура та чисельність, порядок призначення та звільнення працівників, служба в БЕБ, правовий та соціальний захист працівників, контроль за діяльністю БЕБ та його підзвітність, юридична відповідальність БЕБ).

Особливе місце в системі елементів адміністративно-правового статусу БЕБ займають принципи адміністративно-правового статусу БЕБ, які охоплюють собою як функціональні, так і організаційні аспекти адміністративно-правового статусу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Коломоєць Т.О. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.
2. Шатерніков М.І. Адміністративно-правовий статус господарських судів: сутність і зміст. *Право і безпека*. 2016. № 2 (61). С. 60–64. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pib_2016_2_12 (дата звернення: 01.12.2025).
3. Гусар О.А. Адміністративно-правовий статус персоналу державного управління. *Адміністративне право і процес*. 2013. № 2 (4). С. 116–123. URL: <https://www.applaw.net/index.php/journal/article/view/566> (дата звернення: 01.12.2025).
4. Кириченко Ю.М. Поняття та структура адміністративно-правового статусу органів місцевого самоврядування. *Юридичний бюлетень*. 2018. Вип. 7. Ч. 2. С. 41–47. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/502578c1-8aaa-4da6-8a79-b596a87d74a8/content> (дата звернення: 01.12.2025).
5. Адміністративне право України. Повний курс: підручник / за ред. В. Галунька, О. Правоторової. Видання третє. Київ: Академія адміністративно-правових наук, 2020. 466 с.
6. Білобров Т.В. Адміністративно-правовий статус Департаменту кіберполіції Національної поліції України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2020. 209 с. URL: <https://elar.navs.edu.ua/server/api/core/bitstreams/d25a3281-5449-4814-aaf8-f7ccb8fc02fe/content> (дата звернення: 01.12.2025).
7. Миколенко О.І., Миколенко О.М. Адміністративно-правовий статус як категорія адміністративного права. *Правова держава*. 2023. № 52. С. 65–73. <https://doi.org/10.18524/2411-2054.2023.52.291720>.
8. Максюта А.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 103–110. DOI <https://doi.org/10.32782/ln.2024.22.14>.
9. Сиймовський Р.М. Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2025. № 87. Том 3. С. 169–174. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.87.3.24>.
10. Ковальчук Я.С. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу працівників Бюро економічної безпеки України. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського*. Серія: юридичні науки. Том 34 (73). № 1. 2023. С. 49–55. DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2023.1/08>.
11. Безпалова О.І., Горбач Д.О. Поняття та структура адміністративно-правового статусу Національної гвардії України. *Форум права*. 2017. № 5. С. 31–38 URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2017_5_5 (дата звернення: 01.12.2025).
12. Матвієць О.А. Принципи адміністративно-правового статусу Бюро економічної безпеки України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2025. № 5. Ч. 2. С. 219–227. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2025.05.2.33>.